

Biedermeier in de voormalige DDR?

Columns - 24 juni 2015

Duitsland is politiek stabiel en blijkt tevredener dan ooit. DIA-gastonderzoeker René Cuperus zet daar na een bezoek vorige week aan de voormalige DDR zijn vraagtekens bij.

Er waart een spook door Duitsland, het spook van tevredenheid en toekomstoptimisme. Volgens marktonderzoeksbureau Nielsen, geciteerd in de [FAZ van 23 juni](#), zijn de Duitsers nog nooit zo tevreden geweest als nu. Ze belanden zelfs op de tweede plaats, achter Denemarken, als zelftevreden natie.

De FAZ stelt vast dat dit eigenlijk geheel tegen de Duitse natuur indruist, die juist van "klagen en chronische ontevredenheid" aan elkaar hangt. "Het belangrijkste verschil tussen de Duitsers en de meeste andere volken op deze aarde is vooral dat ze zelden echt met iets tevreden zijn. Duitsers zijn in plaats daarvan wereldkampioen jammeren, mopperen en mekkeren. Geen haar in de soep blijft onontdekt." Deze obsessieve ontevredenheid is Duitsland nu bezig kwijt te raken, aldus de FAZ, "het gaat echt goed met de Duitsers - ze zijn zeer tevreden."

Ongekende politieke stabiliteit

Iets van die nieuwe Duitse tevredenheid heb ik kunnen zien toen ik afgelopen week in Mecklenburg-Voorpommeren te gast was. Zelfs in het *heartland* van de voormalige DDR nam iemand het woord *Biedermeier* in zijn mond: Duitsers zouden weer zijn teruggekeerd in de comfortzone van de tevreden *Biedermeierzeit*, de burgerlijk-gezapige, ietwat zelfvoldane tijd tussen 1815 en 1850, die zijn naam ontleent aan de brave huisvader/dichter Biedermeier. Het land zou zich nog nooit zo lekker in zijn vel hebben gevoeld. Na de verschrikkingen van nazitijd en Tweede Wereldoorlog. Na de zware jaren van de wederopbouw. Na de gespannen tijden van Koude Oorlog, Duitse deling en de woelige periode van heftig studentenprotest en Rote Armee Fraktion. Na de zware aanlooptijd van de Duitse hereniging en het existentiële *Standort*-debat over de vraag of een industrieel Duitsland nog mee zou kunnen in de postindustriële globalisering.

En het moet gezegd: Duitsland is daar allemaal sterk uit gekomen. Met ongekende politieke stabiliteit, dankzij grote coalitie en *Mutti* Merkel. Met een sterke export-economie, met lage werkloosheid, zij het met toenemende ongelijkheid en 'precarisering' van arbeid. Als ongewilde hegemoon van het Nieuwe Europa. En als *Weltmeister Fussball*, ook niet onbelangrijk in een land waar voetbal bijna

religie is.

'Demonen der geschiedenis'

Duitsland gaat het relatief goed. Zeker vergeleken met de Europese buurlanden. Het is in zekere zin het oog van de orkaan, zoals ik in mijn publiekslezing voor de Landeszentrale für politische Bildung in Schwerin, de hoofdstad van Mecklenburg-Vorpommern, heb betoogd. Stel je eens voor dat in Duitsland een 'Nationales Front' de op een na grootste partij in de Bundsdag zou zijn. Dat zou het einde van het Europese Project betekenen. Toch is dat precies wat er aan de hand is in het Europese partnerland van Duitsland, Frankrijk. Of in Denemarken en Finland.

Duitsland wordt omringd door, wat ik maar noem, de 'demonen der geschiedenis': de terugkeer van anti-Europees nationalisme, xenofobie, antisemitisme, rechtspopulisme, en het is zich daar, in zijn relatieve tevredenheid, zo bleek mij bij mijn bezoek aan Schwerin en Rostock, niet heel sterk bewust van.

Op de Universiteit van Rostock gaf ik een college over 'Volkspartijen en populisme'. De faculteit politicologie bleek gevestigd in een voormalige kazerne van het Russische Rode Leger. Een kazerne uit de Keizertijd, waarin later ook de soldaten van Hitler waren gehuisvest. Het blijft fascineren, die lagen van geschiedenis die in Duitsland zo dicht over elkaar heen liggen. Daar zou een mooi Duits woord voor moeten zijn, maar dat is er niet, meen ik. Iets als de opeenstapeling van 'schuldige historische plekken'. Historische geologie?

Over historische plekken gesproken. In Rostock bezocht ik een bijzonder optreden van Stephan Krawczyk, een zanger/muzikant die een actieve rol speelde bij de *Wende* in Rostock en Berlijn. Dat optreden was in de Petrikerche, ooit de kerk van Joachim Gauck, nu Bondsresident van Duitsland, toen demonstrerend dominee in de laatste dagen van de DDR. Ik sprak er een *Pfarrer*, die in zijn Stasi-akten moest teruglezen dat hij ooit was afgeluisterd door een oom, een collega-dominee en een van zijn beste vrienden. Allen *Inoffizielle Mitarbeiter* (IM) van de Oost-Duitse geheime dienst. Een gesprek daarover na de *Wende* bleek niet mogelijk. Men gooide de hoorn op het telefoontoestel of noemde de akten leugenachtig.

'Unrechtsstaat DDR'

Gauck blijkt niet erg populair in zijn *Heimatstadt* Rostock. Hij wil teveel het verleden overhoop halen, zo schijnt de algemene openbare mening te zijn. Rostock is geweldig opgeknapt, de oude Hanzestad is weer in oude luister hersteld. Hetzelfde kan gezegd worden van het fraaie slot van Schwerin, waarin nu het parlement van de deelstaat zetelt en dat connecties heeft met onze Oranjeprins Hendrik, de man van koningin Wilhelmina.

Met de uiterlijke façades van de oude DDR gaat het florissant. Maar of het innerlijk daarmee gelijke tred houdt? Men mag dan van een nieuwe *Biedermeierzeit* spreken, die gaat samen met een zekere zwijgzaamheid over de littekens van *Unrechtsstaat* DDR. In de oude Stasi-gevangenis van Rostock huist nu het historische instituut van de Universiteit van Rostock. Geen plakkaat, geen herdenkingsmonument voor de slachtoffers van Stasi-terreur. Het gewone leven heeft zich hernomen.

En niet ver weg, op het platteland van Voorpommeren, zijn er de dorpen vol neonazi's. Zij zijn het die Rostock ooit een besmeurend slechte naam hebben gegeven met hun pogrom tegen asielzoekers in een grote torenflat in Rostock Lichtenhagen (1992). Hoezo *Biedermeier*?

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/12026/biedermeier-in-de-voormalige-ddr>